

СУЧАСНІ ДОДАТКОВІ ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВОСТИЛІСТИКИ

Попович Анжеліка,

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

✉ popovich@kpnu.edu.ua

Останнім часом проблемам вивчення способів використання української мови загалом і стилістики зокрема відведено значне місце не лише в мовознавчих студіях, а й у курсах лінгводидактики вищої школи. Виникла об'єктивна необхідність теоретично узагальнити нові аспекти лінгвостилістичних досліджень у контексті трансформування поглядів на мову не лише як об'єкт лінгвістики, а й інших суспільних наук.

Сучасний етап інформаційного забезпечення стилістики української мови прикметний урахуванням вимог європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи організації освітнього процесу (комплекси навчально-методичного забезпечення дисципліни) й новітніх досягнень у царині мовознавства, лінгвостилістики й дидактики, зміною змістового наповнення лінгводидактичних видань, появою навчальних і робочих програм, науково-методичних розвідок викладачів закладів вищої освіти України, розширенням репертуару методичних досліджень (дисертації, словники, довідники, посібники з алгоритмічними приписами, збірники тестових завдань тощо) та їх географії (Київ, Львів, Харків, Луцьк, Житомир, Луганськ, Тернопіль, Глухів, Умань, Черкаси, Рівне, Кам'янець-Подільський, Суми, Переяслав-Хмельницький, Донецьк та ін.) тощо.

Більшість видань – навчальні й навчально-методичні посібники, методичні рекомендації, збірники вправ і завдань, складниками яких є схеми й зразки стилістичного аналізу, тексти для аналізу, контрольні запитання і завдання. Ілюстративним матеріалом служать уривки з творів класиків світової та української літератури і сучасних письменників, науковців, журналістів, зразки офіційно-ділового стилю, статті зі словників тощо.

Г. Волкотруб у виданні «Практична стилістика сучасної української мови: Використання морфологічних засобів мови» (Тернопіль, 2004) радить вправи й завдання зі стильових різновидів літературної мови, стилістичного використання лексичних засобів стилістики, з морфологічної стилістики.

Методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни «Стилiстика української мови» В. Бадер (Луганськ, 2004) допомагають студентам засвоїти основні стилістичні поняття, оволодіти формами й методами самостійної роботи з мовностилістичним

матеріалом, науковою і методичною літературою, сформувати вміння здійснювати стилістичний аналіз текстів, розвинути науково-дослідницькі здібності, виробити навички контролю й самоконтролю. Цікава структура видання: настановно-мотиваційний, змістово-пошуковий (основні поняття теми, основна література, література для поглибленого вивчення), контрольньо-смысловий, адаптивно-перетворювальний, контрольньо-рефлексивний, духовно-естетичний міні-модулі.

У навчальному посібнику Г. Конторчук «Стилістика сучасної української мови: практичний курс» (Житомир, 2009, 2012) вміщено різноманітні завдання, зокрема спостереження за стилістичними явищами та їх аналіз, конструювання текстів та ін. У збірнику вправ «Культура української мови та практична стилістика» (Київ, 2015) Л. Погиби, Л. Голіченко, Н. Кавери та І. Житар акцент зроблено на вправи, що допоможуть удосконалити стилістичну майстерність, закріплять уміння здійснювати стилістичний аналіз й редагувати тексти тощо.

Окремі посібники й методичні рекомендації розраховано лише для студентів заочної форми навчання, наприклад, «Практична стилістика української мови: контрольна робота й методичні вказівки до її виконання для студентів філологічного факультету (спеціальність – журналістика)» (Харків, 2005) Г. Губаревої та Р. Трифонова. Натрапляємо на навчальні видання, у яких поєднано матеріал сучасної української літературної мови й стилістики – Л. Руденко «Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Сучасна українська мова» (стилістичний аспект)» (Херсон, 2008), Т. Гордієнко «Стилістичне використання синтаксичних засобів (практична стилістика і культура мовлення)» (Севастополь, 2009).

Подибуємо монопосібники зі стилістики, які віддзеркалюють один із аспектів вивчення дисципліни (наприклад, певний функційний стиль): Г. Онуфрієнко «Науковий стиль української мови» (Київ, 2009); І. Чікаліна «Практична стилістика ділового спілкування» (Донецьк, 2009); М. Пентилок, І. Маруніч, І. Гайдаєнко «Ділове спілкування та культура мовлення» (Київ, 2010); С. Бронікова, Т. Єгорова, З. Кудрявцева та ін. (за ред. І. Плотницької, Р. Ленди) «Основи наукового мовлення» (Київ, 2014); І. Добросок, Л. Овсієнко «Організація сучасної ділової комунікації» (Переяслав-Хмельницький, 2015); О. Шатілова «Стилістика і культура офісної документації» (Київ, 2016); Ж. Колоїз «Науковий стиль української мови» (Кривий Ріг, 2017).

В. Бадер проєктує на курс стилістики української мови сучасні освітні процеси. Відповідно до вимог комп'ютерної лінгводидактики, зокрема врахування специфіки принципів комп'ютеризованого навчання, способів подання теоретичного й практичного матеріалу, особливостей контролю й самоконтролю набутих знань, дослідниця розробила електронний підручник «Стилістика української мови» (Луганськ, 2006).

Сформувати стилістичну вправність майбутніх фахівців соціально-психологічного напрямку, набути вмінь і навичок ефективної мовленнєвої комунікації допоможе посібник І. Голубовської «Практична стилістика української мови» (Житомир, 2010). С. Богдан «Методи й методика лінгвостилістичних досліджень» (Луцьк, 2011) розглядає поняття методів, методик та методології у лінгвостилістиці, характеризує основні напрями та методи лінгвостилістичних досліджень.

Конспекти лекцій / теоретичний блок / теоретичні відомості, плани практичних занять і методичні рекомендації для їх проведення, схему стилістичного розбору та зразки його виконання, матеріали для діагностики знань студентів (зокрема, тестові), питання гарантованого рівня знань, завдання самостійної та індивідуальної роботи, програму семестрового іспиту, термінологічний словник запропоновано в посібниках Ю. Арешенкова «Стилістика української мови» (Кривий Ріг, 2007); Н. Шульжук «Стилістика сучасної української мови» (Рівне – Острогож, 2012); О. Ришко «Практична стилістика» (Київ, 2013); А. Попович і Л. Марчук «Стилістика української мови» (Кам'янець-Подільський, 2017) та ін.

У посібнику О. Переломова «Авторська стилістика» (Суми, 2014) потлумачено особливості індивідуального усного і писемного мовлення мовної особистості, зокрема стилістику мовних одиниць різних рівнів і засоби реалізації концептуальності авторського тексту, складники авторського «почерку» в усних і писемних текстах тощо. Рекомендації до самостійної роботи студентів, запитання для самодіагностики, приклади типових практичних завдань та зразки виконання окремих подає О. Черемська у виданні «Практична стилістика та копірайтинг» (Харків, 2019).

Низку збірників вправ запропонувала Л. Кравець: «Стилістика сучасної української мови (лексична й фразеологічна стилістика)», «Стилістика сучасної української мови (фоностилістика, стилі)» (Київ, 2022), «Стилістика української мови: практикум» (Київ, 2004). Навчально-методичний посібник О. Клещової «Культура мовлення і стилістика: модульний контроль» (Старобільськ, 2021) зорієнтовано на формування мовнокомунікативних компетентностей здобувачів закладів вищої освіти.

І. Коломієць і О. Шиманська уклали навчально-методичний посібник (скорочений курс) «Стилістика української мови (практичний модуль)» (Умань, 2021), який містить програму дисципліни, теми лекцій, тематику та плани практичних і лабораторних занять, питання для самоконтролю, орієнтовні тестові завдання, комплекс завдань для домашньої роботи та самостійного опрацювання, підсумкового контролю, список основної та додаткової навчальної літератури, перелік повідомлень і рефератів із циклу індивідуальних навчально-дослідних завдань. До того ж І. Коломієць є автором праць «Стилістика української мови (Теоретичні основи стилістики. Художньо-виразові засоби мовлення)» (Умань, 2009), «Стилістика української мови» (Умань, 2016), «Стилістика мовних одиниць: лексична стилістика, стилістична фразеологія» (Умань, 2021).

Методичні настанови щодо побудови занять зі стилістики української мови в закладах вищої освіти для науково-педагогічних працівників наявні у таких виданнях А. Попович, як «Методика навчання стилістики майбутніх учителів української мови і літератури в закладах вищої освіти» (Кам'янець-Подільський, 2018) і «Лінгводидактика вищої школи: уваги до вивчення стилістики української мови» (Кам'янець-Подільський, 2022).

Отже, у лінгводидактиці вищої школи триває пошук шляхів покращення інформаційного забезпечення курсу «Стилістика української мови. Важливо узагальнити сучасні аспекти лінгвостилістичних досліджень, упровадити елементи інтерактивної стилістики як засобу реалізації мовної комунікації, посилити увагу до мовної особистості автора, його ідіолекту, потлумачити методи й методики навчання стилістики тощо.